

NOVICE

kmetijskih, rokodelnih in narodskih reči.

Na svetlobo dane od krajske kmetijske družbe.

V red devane od *Dr. Janeza Bleiweisa.*

Tečaj VII.

V sredo 14. sušca (marcija) 1849.

List 11.

Nova vstava.

Cesar so razpustili državni zbor, in so 4. dan sušca Sami avstrijskim narodom vstavo dali.

„Kér se je“ — pravijo Cesar v razglasu 4. sušca — „zmirej očitniši kazalo, da ta državni zbor, čeravno v njem veliko visoke časti vrednih mož sedi, bi ne bil tega dela primerno dokončal, oznanimo Sami po Svoji cesarski oblasti današnji dan vstavno pismo za edino in nerazdeljivo avstrijsko cesarstvo — sklenemo državni zbor v Kromerizu in ga razpustimo.“ Zraven tega razglasa so oznanili Cesar ob enim novo vstavo, splošne državljanske pravice, in postavbo za odškodovanje gruntnih davkov i. t. d.

Ministri pa zraven tega še oznanijo gosposkam in vsim prebivavcam avstrijskiga cesarstva, da ne se v vsim zvesto in na tanjko ravnajo po novih postavah.

Današnjim Novicam so priloženi vsi ti razglasi razun postav za odškodovanje gruntnih davkov, ktere se zavoljo veliko družih reči tako naglo niso mogle v naš jezik prestaviti, ktere bojo pa prihodnjim Novicam pridjane. V ti postavi je v 37 razdelkih vse razloženo, kakó se ima po Cesarjevem povelji ta reč poravnati, da bo vsak vedil, pri čim de je, kmet in gruntna gosposka. Prav bi bilo, ko bi gosp. minister kakimu zastopniku možu ukazal, da bi vsih 37 razdelkov prav po domače razložil, da bi se nobena postava drugači ne razlagala, kakor je dana, in da bi se takó vsim krivim razlagam v okom prišlo. Kakó potrebno je natanjčno razjasnjenje v téh rečéh, smo se prepričali pri patentu od 7. kimovca, kteriga so nekteri tako razložili, da je „vse doli“ — in vender to nikdar ni bilo rečeno. Nadjamo se, da bomo tako razjasnjenje prav po domače dobili, in da ga bomo zamogli bravecam Novic kmalo podati.

V novi vstavi, ktera je cela današnjim Novicam priložena, je veliko reči, v kterih je le poglavitna postava izgovorjena; posamesne postavbe, ki se s poglavitno postavbo vežejo, bojo zaporedama na znanje dane. Nadjamo se in pričakovati smemo, da bojo te postavbe v pravi in resnični prid vsih narodov, in da zagotovljena svoboda — po besedah presvitliga Cesarja — ne bo mervta beseda ostala. V enim hipu se pa ne morejo vse nove postavbe dati; pričakujmo tedej zaupljivo in mirno, kar nam bojo na vstavo se opirajoče posamesne postavbe prinésle. Posebno imenitna za nas vse bo srenjska postava (Gemeindeordnung). Pri drugim zboru bo čas, da bojo naši poslanci odkritoserčno na znanje dali, kar bo treba, v ti vstavi, ki so jo Cesar 4. sušca dali, preurediti. Visoki poklic državniga zbora, in silno potrebo, prave možé za poslance izvoliti, mende zdej vsak, tudi nar prostejši človek spozná. Pa ne le der-

žavni zbor, temuč tudi naši prihodnji deželni zbori (Landtage), kteri bojo vse drugači, kakor so bili dozdani, napravljeni, bojo silno imenitni zato, ker se bojo v njih domače reči posvetovale in sklenile, in bojo, takó rekoč, podlaga državniga zbora.

Kér se imajo deželni zbori že léta začéti, se vidi, da bo letašnje léto veliko opraviti z vpeljanjem novih naprav. Bog daj srečo!

Še nektare besede zavoljo regrutiranja.

V državnim zboru 3. sušca je gosp. minister Stadion na vprašanje poslanca gosp. Bilinskiga: „kakó je to, da se je novo regrutiranje razpisalo brez dovoljenja državniga zbora?“ sledeči odgovor dal:

„Po vsih vstavnih deželah gré pravica, število regrutov odločiti, postavodajni oblasti, regrute pa nabirati, gré tisti oblasti, ktera postavbe speljuje. Z vsakolétnim računstvom se odloči tudi število novincov, tedej po tem njih nabéra ne potrebuje več posebniga dovoljenja. V denarnim prevdarku, ki je bil državnemu zboru predpolažen, je število regrutov zaznamovano, in ker je državni zbor 80 milijonov dovolil, od kteriga denarja je veliko za armado namenjeniga, je po tem takim državnim zboru tudi poterdil število armade. Takó je v vsih vstavnih deželah.“ —

Kér imajo nekteri napčno misel, da so že v vojaški stan vzeti, ako so pri srečkanji (lozanji) listek s številko vzdignili, jim še enkrat povémo, da je ta misel napčna, ker so vsi listi sploh s številkami zaznamovani; asentiranje se po tem le po létnih verstah godí, in morebiti že v prvih létnih verstah stoječi ne pridejo na versto, ako so viši številko vzdignili in ako že tisti, ki so pred njimi, potrebno število dopolnejo.

Mnogoteri kmétijski poduki. Od turšice.

Večkrat kmetje tožijo, da turšici slana škodje, posebno če slana že v začetku mesca kimovca pade. To škodo odverniti, me je večlétna skušnja učila, po kteri turšica nar menj 14 dni popred dozori od družih, ki so bile ob enakim času sajene, in je tedej mnoge škode obvarovana.

Zgodno turšico pa si pridelati, naj se takóle ravna: Pojdi na turzično polje, kadar turšica dozoriti začénja, in pošči doli viseče zgódne sterže. Odlomi jih in populi jim berž lasce; obesi jih potem na zračni (ljuftni) kraj, kjer naj visé do družiga léta noter do sajenja. Zdej jih obrobkaj, za sajenje pa vzémi le zernje iz srede sterža.

Nar boljši čas, turšico saditi, je ene dni pred sv. Jurjem, če vreme pripustí. Ta čas sajena turšica nar več zgodniga pridelka in nar lepši zernje da.